איזי כאריק

מיט לײב און לעבן

מלוכע פארלאג
פון ווײסרוסלאנד

ISBN:0-657-12221-1
70021

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 12221

MIT LAYB UN LEBN

Izi Kharik

Permanent preservation of this book was made possible by Jim Feldman and Natalie Wexler In honor of Myer Feldman

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER

AMHERST, MASSACHUSETTS

413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG

WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust

Arie & Ida Crown Memorial

The Seymour Grubman Family

David and Barbara B. Hirschorn Foundation

Max Palevsky

Robert Price

Righteous Persons Foundation

Lief D. Rosenblatt

Sarah and Ben Torchinsky

Harry and Jeanette Weinberg Foundation

AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE

National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x101, or by email at cmadsen@bikher.org.

Digitized by the Internet Archive
in 2009 with funding from
National Yiddish Book Center

http://www.archive.org/details/mitlaybunlebn00khar

איזי כאַריק

מיט לייב און לעבן

פּאָעמע

ווייסרוסלענדישער מלוכה-פאַרלאַג
מינסק — 1928

הילע געצייכנט פֿון קינסטלער
מ. אַקסעלראָד

מינסק, 1-טע דרוקערײַ פֿון ווײַסרוסלענדישן מעלוכע-פֿאַרלאַג

גלאַווליטבעל 1425 באַשטעלונג 432 טיראַזש 2000

...איִך האָב געוואָלט אין שטיין און שטאָל
דיך אָנטאָן, שטעטעלע, דו מיינס...

ערשטער קאַפּיטל

МЫ—МОЛОДАЯ ГВАРДИЯ...

לופֿטיִקע היִמלען, צעוויִקלטע, קלאָרע,
לופֿטיִקע, קלאָרע—איִן האַרבסטיִקן אומעט.
סקריִפּעט דער וואָגן איִן לאנגזאמען פֿאָרן.—
ווען וועט זיִ אָנקומען? ווען וועט זיִ קומען?

שווער ווערט דעם זאַמדיִקן לאַנגווייל פֿאַרטראָגן
וויאָרסטן-און וויאָרסטן-און וויאָרסטן-און—ווידער . . .
זי טוט זיך אַ הויב און אַ וואַלגער אין וואָגן
און טוליעט צונויף איִרע דאָרשטיקע גלידער . . .

. . . פֿיִר יאָר . . און פֿאַרענדיִקס . . פֿאַרגאַנגענע רויכן
און ווייטאָקדיִק-העל איִז געווען דער אַרויסלאָז . . .
זי וועט נאָך אין שטעטל אַ פּרוּוו טאָן די קויכעס,
זי וועט נאָך אַ פּרוּוו טאָן! זי וועט נאָך אַ רויש טאָן!

און גוט איז צו פֿילן,—זי קען זיך פֿאַרמעסטן,
מיט-לייב-און-מיט-לעבן אַריין אין דער אַרבעט.
שטעטעלעך-שטעטלעך, פֿאַרוואָרלאָזטע נעסטן,
איז עמעס, אַז אלע איר מוזט שוין צעשטאַרבן?

און עפּשער איז דאָרטן אַזוי גאָר ניט גרויזאַם,
און ס'קענען זיך שטעטלעך נאָך פּאַשען, ווי ציגן?
העי, באלעגאָלע! צי קענסטו דעם ניגון?!
און ס'זינגט זיך אַ פֿריילעכס פֿון 200.000!

די שוואַרצכענעוודיקע גויע.

אַ שטעטעלע מיט געסלעך און מיט גאַסן,
און אלץ קען מען אַדורך פֿאַר צוועלף מינוט,
מען האָט שוין דאָ פֿון וועמען איצט צו שפּאַסן:
— זע נאָר,
— הער נאָר,
— קוק איר אָנעט —
— נו? — — —

און זי איז גרייט געווען די גרעסטע מאַסע נעמען
זי האָט אַליין געבעטן זיך—אין העק.

וואָס טוט מען איִצט?
און וואָס?
מיט וואָס?
מיִט וועמען?
ווען אלץ איִז נאָך מיט ווילדפלייש דאָ באדעקט.

האָט זי אַרויסגעקלעפּט אַ ייִדיִשע מוידאָע,
האָט זיך געשמאַק דאָס שטעטעלע געלאכט:
— „איִר זעט? —
אָט דיִ שוואַרצכענעווודיקע גויע
וויל אויסלערנען די קיִנדערלעך טאַנאַך".

און ווען מען האָט כאַדאָרים דריי געפּונען
און איין מעלאַמעד האָט מען נאָך באשטראפט,
האָט זיִך דערפּילט: ס'איז עפּעס וואָס אנטרונען
און עפּעס וואָס האָט אופגעוואַכט פון שלאָף...

איז דער מעלאַמעד געקומען צעטומלט
און—מאָנט...

— „איִר טראַכט נאָך?... —
נאַט אייך א מעסער:
קוילעט!—וועט ווערן כאָטש לינדער.

קען דען אַ טאַטע פֿאַרגעסן,
ווי ס׳הונגערן אייגענע קינדער...

איך וועל זיי אייך ברענגען אַהערצו,
און פֿרייט זיך מיט אייער ניצאָכן:
איר האָט דען נעשאמעס? צי הערצער?״...

— „ברענגט!
און זיי לערנען...
אליין איר...
מיר דאַרפֿן דאָ האָבן אַ שוימער״.

איז דער מעלאַמעד געוואָרן צעטומלט,
געזעצט זיך.
פֿאַרבליבן געבויגן.
אין זיינע פֿאַרלאָפֿענע אויגן
שטיל האָט געוויגט זיך דער אומעט...

— „גוט״—האָט געזאָגט דער מעלאַמעד.
— „גוט!״—האָט געענטפֿערט דאָס מיידל,

און פלוצלונג דערפֿילט האָבןביידע:
אין שטוב איז געוואָרן גערעמער...

אַפן פריפעטשיק ברענט אַ פייערל...

„אַ ייִנגעלע דאַרף זיין מיט כאָכמע פול,
דאַרפן מיר ניט האָבן אָט דעם ייִדיש".
האָט דער טאַטע ניט געוואָלט די שול,
האָט די מאַמע ניט געוואָלט די שול,
און ס'האָט דאָס ייִנגעלע זיי אָנגעקוקט פאַרכידעשט...

האָט דער טאַטע זיך געבייזערט:—„ניין!"
האָט די מאַמע זיך געבעטן:—„ניין"
און ס'האָט דאָס ייִנגעלע געמאָנט אַלץ בא דער מאַמען.
אַ גאַנצע נאַכט האָט שטיל דאָס ייִנגעלע געוויינט
און גאַנצפרי אַוועק אין שול אַליין,—
און לערנט זיך מיט אלעמען צוזאמען.

גייט זי דורך די גאַס.

גייט זי דורך די גאַס,
ווייזט מען מיט די פינגער,
קייכט מען און מע שפאסט:
— „קוקט נאָר אָן: אַ ייִנגל!"

— „קוּקט נאָר: קוּרצע האָר,
און קוּרץ מוּז זיין דער סייכל״
— „גוּט-מאָרגן״!—„אַ גוּט-יאָר״!
זי̤ גייט פֿאַרביי און שמייכלט...

צווייטער קאַפּיטל

„אויב ניט נאָך העכער“.

דורכזיכטיק. אומעטיק. אין שיין
דערבּרענען שוין די אָוונטיקע ליפּעס...
וואָס וועט זיין?—עס וועט באַלד יאָנטעוו זיין,
די הייזלעך גיסן אן זיך מיט יאמקיפּער.

אין גרויע הייזלעך ברענען ווייסע ליכט,
און ווייסע יידן גייען צו קאָלנידרע.
און ס'האָט די לערערן דערפילט זיך אומגעריכט
אַזוי אַליין. עס יאָנטעוון נאָך יידן,—

באַלד וועט בא זיי ווערן העל אין שול
און אַפּן גאַס—איז אויסגערוט און ליידיק.
זי האָט זיך הייס אַ ריס געטאָן פון שטול,
ווי ס'וואָלט איר עמעץ ווייטאקדיק באליידיקט...

אין אויסגערוטער בלויקייט פֿון דער נאַכט
שטייען קאָמיוּגיסטן אין איין בינטל.
—פֿאַרוואָס האָט מען קיין אָוונט ניט געמאַכט?
— ווהין זאָל מען זיך, כאַווערטע, אהינטאָן?

— אַזוי, אַזוי, און עפּעס מוז מען טאָן,
אַך, כאַוויירים-ברידער-מיינע-יאַטן!

זי איז אַוועק.
געבראַכט מיט זיך אַ פֿאָן,
און ס'האָט די פֿאָן, ווי זי אַליין, געפּלאַטערט.

און איינס נאָך איינס,
און איינס נאָך איינס,
האָט מען צעשטעלט זיך אין דער לענג,
און איינס נאָך איינס,
און איינס נאָך איינס —
פֿאַרזינגען זיך שוין אַלע...

און ס'האָט דער הימל הויך אַ בלוילעכער געבענקט,
און שטערן זיינען בלוילעכע געפֿאַלן...

דערנאָך,—
ווען יידן זיינען זיך פֿון שול צעגאַנגען,
האָט זיך יעדערן געדאַכט:

איִן גרויסער שטיִלקייט פון דער נאַכט
גייט אוף אַ ליִכטיִקע פאלאנגע,
גייט אום אַ ליִכטיִקע פאלאנגע
איִן ווייסן ווונדער פון דער נאַכט.

און ס׳האָבן ייִדן זיִך פאַרטראכט...

יוגנט־יוגנט.

יוגנט, יוגנט, דורכזיִכטיִקע יוגנט,
פריידיק איִז צו גיין מיִט דיר באנאנד.
דאָ לעבט אין שטעטעלע אַזוי פיל שטיִקער יוגנט
גייט דאָס אום און שלאָגט זיִך קאָפ אָן וואַנט

וואָס זאָל מען טאָן?
ווהיִן זאָל מען אַהיִנטאָן?
אַזוי פיל יונגע און געזונטע הענט.
און פאַרנאַכט —
צעיאָגן זיִך דאָ וויִנטן
און קלאָגן אַף די שטעטלדיִקע ווענט...

... האָט זי געפּרוּווט!—געמאַכט דאָ אַ פאַרזאַמלונג,
זי האָט גערעדט פון וואָס זי האָט געקענט.
און ס'האָט זיך איר געדאַכט:
זי שטייט דאָ, ווי אַ מאמע,
און ציט צו זיי אין ליבשאַפט אירע הענט.

זי האָט מיט ווערטער צערטלעכע און הארבע
דערציילט זיי, ווי מע שטייט באַ אַ מאַשין.
און זיי —
האָבן געבעטן באַ איר:
— „אַרבעט"—
אַלע אירע הונגעריקע זין...

וויאָ, וויאָ, פערדעלעך!

פרימאָרגן.
נאָכיאָנטעוו.
זי זעט:
— אַפן גאַס
אַ הייפעלע יידן—אין שווייגן.
הייזער—אין וואלקן; הימל—אין אַש,
נאַקעטער הארבסט—אין די צווייגן...

מע האָט דאָ אַ פֿוליִנקן וואָגן באגלייט,
אַ וואָגן—מיִט היים און מיִט טומל,
שעמט מען זיִך ריידן...
מע קוקט שטיִלערהייט,
וויִ ס׳ציִען זיִך טראַקטן איִן אומעט...

מע רייסט זיִך פֿונדאַנען אין אָפֿענער וועלט,
אַלע, און אַלע, און אַלע...
און ס׳דאַכט זיִך איִר אויס: ס׳איִז דאָס שטעטל
אַ שוועל,
וואָס פֿירט נאָר אַוועק צו וואָקזאַלן...

אלה תולדות מאָסקווע.

און דאָס איִז די צאָל פֿון דיִ מענטשן,
וואָס זיינען אין מאָסקווע געפֿאָרן;
פֿיר קרעמער, איין שויכעט, אַכט מיידלעך,
וואָס וויִלן אין מאָסקווע שטודיִרן,
מעלאמדים דריי-פֿיר, און צוועלף באָכרים,
וואָס זוכן אין מאָסקווע אַן אַרבעט,
און דאָבע דיִ גראבע מיִט קיִנדערלעך פֿיִנף—
צום מאַן, צום קוסטאַר איִז געפֿאָרן,

און ביילקע—צום גוי, צו איר מאן,
ווערכער לערנט אין דער אַקאַדעמיע,
און בערעלע-ביק, וועלכער איז שוין
אָ יא-טעבע-דאַם דאָרט,
יע, און דער ראָוו, אָט דער אַלטינקער ראָוו,
אויך ער כאַפּט אַראָפּ זיך אין מאָסקווע.
און קומט ער צוריק מיט מאַטאָנעס-נעדאָוועס,
דערציילט ער דערנאָכדעם אַ גאַנץ יאָר,
אַז —
„גוט איז אין מאָסקווע, וואָיל איז אין מאָסקווע,
גוט איז און וואָיל צווישן יידן...״

— — — — — — —

גוט איז אין מאָסקווע, וואָיל איז אין מאָסקווע,—
טאינען און בעטן זיך אַלע.

דריטער קאַפּיטל

אין שנייען.

דער שניי האָט געיאָמערט, דער שניי האָט געריִסן,
אומעטיִק און ברויגעזדיִק פֿאַרהויבן דיִ שטימע.
האָט זיִך געדאַכט איִר: זיִ זיִצט דאָ איִן טפּיִסע,
זיִ וועט שוין ניִט קענען אַנטלויפֿן פֿון ציִמער...

הינטערן פֿענצטער שפּאַנט אום אַ וועכטער,
שפּאַנט אום אַ וועכטער איִן הילכיקן שפּאַנען,
שפּאַנט ער דער וועכטער, איִן ווייסן געלעכטער,
איִן ווייסן געלעכטער פֿון ווייסע בוראַנען.

שארפֿע מעטעליִצעס און שנייען-זאַווייען
האבן פֿאַרשאטן שוין אלץ, וואָס געווען דאָ.
זיינען איִן שטעטל פֿאַרבליִבן נאָר צווייען:
זיִ—און דער שטורעם, דער ווייסער, וואָס בלענדט דאָ —
— — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — —

...אין שטילקייטן איר צימער.
צינדט זי אָן אַ ליכט,
און ס׳ווערט דאָס צימערל באקאנטער און גערוּמער.
שאָטנס לייגן זיך אַף איר געזיכט,
אַף העפטלעך דינינקע,
אַף דיאַגראַמעס.

דאָס האָבן קינדערלעך מיט ציטעריקע הענט
פון האַיאָר די גערעטעניש פאַרצייכנט.
לייענט זי.
און אַף די דאַרע ווענט: —
מענדעלע
און לענין—אין אַ שמייכל.

און הינטער פענצטער—ליגט אַ ווייסע נאכט
און ווייכע שנייען לייגן זיך און לייגן.
עס האָט די לערערן אין מידקייט זיך פאַרטראַכט.
דער שלאָף בלייבט שטיין אַ קלאָרער אין די אויגן...

וואָס זאָל זי טאָן? ניט זיכער איז איר האַנט,
און זי אליין מיט וויסן ניט באלאָדן.
געפרוּווט האָט זי מיט פאָרכט דעם דאַלטאָן-פּלאַן
און עפשער האָט זי אָנגעטאָן נאָך שאָדן...

ע, זאָל זיין! און ווי ס'וועט זיין, וועט זיין.
כאַוועער דאַלטאָן, אַי דו, כאַוועער דאַלטאָן.
און ס'דאַכט זיך אויס—אַזויפיל שטיקער שיין
ליגן אין די העפּטעלעך באַהאַלטן...

וועט זי דאָס אויסגראָבן! און אַף די דאַרע הענט
ברענגען פאַר די קינדערלעך אף שטענדיק.
האַלבע נאַכט.
די ליכט האָט שוין דערברענט,
און זי האָט נאָך איר אַרבעט ניט פאַרענדיקט...

וואַכט איר קאָפּ פאַרבויגן און פאַרקניט
אַף ווייסקייט טונקעלער פון בויגנס.
און ברוינע מאַנדלען שווימען מיד
אין גאָלד, אין וואַרעמען פון אירע אויגן...

דריטער לימעד.

אין די הימלען שווימען בלויע רויכן,
ווייסער פראָסט,—ווי צוקער אַף די ציין.
ווייסער שניי-טאָג. הויבט זי אָן צו שמייכלען
און פאַרכאַפּט זיך. הויבט אָן ווידער גיין...

גייט זי אום אַ גרינגע איבער צימער,
אנטקעגן פּענצטער לייכט אַ רויטע זון.
ווען ניט איר מידע, אָפּגעהאַקטע שטימע,
וואָלט זיך גלויבן: זי מוז גאָר זיין געזונט...

הערן קינדער. שרייבן אין די העפטן.
דריטער לימעד בא דעם דריטן קלאַס.
ווייסער שניי-טאָג—אויסגערוטע קרעפטן
קייקלען זיך אום קלאָרערהייט אין גאַס.

מידע שטימע. העפטן. קינדער הערן.
ווייסער שניי-טאָג, און דער הימל בלויט...
אַף איר ברוינעם, אָפּגעדעקטן שטערן
זעצט זיך שטיל אַ לייכטער, דינער טוי...

אַ טאַטע—בלייבט אַ טאַטע.

עס האָבן קינדער געשפּילט זיך און געזונגען,
איז די האלבע שאָ אַדורך און—גאָר!
עס האָט דער שוימער שוין אין גלעקל הויך געקלונגען
און געבליבן שטיין אין קאַרידאָר.

12 אזייגער. עס גייט דער פּערטער לימעד,
עמעץ לייענט שעמעוודיק און גרין.
12 אַזייגער.
„וועמעס איז די שטימע?
יע׳ אַוואַדע, —
עס לייענט דאָך זיין קינד.

עט, ס׳איז גאָרנישט.
ציבעלע מיט בלאָטע.
זייער לערנען!...
ס׳איז דאָך גאָרנישט ווערט״,

נאָר אין פּאָטער שמייכלט שוין דער פּאָטער,
שטעלט ער אוף זיך,
נעענטער,
און—הערט.

„קינדער, קינדער, טייערע קונדייסים,
איר האָט נאָך ניט באַוויזן ווערן מיד,
וואָס וועט זיין, ווען איר וועט ווערן גרויסע,
וועט איר וויסן, וואָס עס איז אַ ייִד?״

שווייגט ער, הערט ער,
אויגן ווערן קלערער...
ער וואָלט מיט פרייד צו זיי אַצינד אַריין.

שווייגט ער,
הערט ער,
ס׳ווילט זיך זיי ניט שטערן.
— „קינדער-קינדערלעך, געזונט זאָלט איר מיר זיין!״

און ליכטיק זאָל זיין!...

מאַמעס זיינען מאַמעס,—זיינען זיי ניט בייז,
נאָר די טאַטעס קוקן שווער און ברויגעז:
וואָס וויל מען דאָ פון זיי?
וואָס מאָנט מען דאָ פון זיי?
מע לאָזט זיי גאָר ניט אויסרוען אַ שאַבעס.

און פיזשיקלעך,
זיי פילן זיך,
ווי גרויסע,
שטייען זיי און נעמען אויף די געסט.

— — האָט אַ יינגעלע געלייענט „אַ באַריכט״,
האָט אַ מיידעלע געלייענט „א געדיכט״,
האָבן עלטערן געשוויגן און געשמייכלט.

דערנאָך האָבן די קינדערלעך געזונגען,
דערנאָך האָבן די קינדערלעך געטאַנצט — — —

און לייבע דער שמיד, אָט דער האָריקער בער,
איז געזעסן, געשוויגן, געקוקט אַף דער ערד
און שווער זיך געדרייט די פאַרויכערטע באָרד.
גיט ער זיך פלוצלונג אַ שטעל אויף פון אָרט,
אַ זעץ איבער טיש און אַ זעץ זיך אין ברוסט:
— „כ׳וואָלט אויך דאָך די אויסיעס די שוואַרצע געוווּסט,
האָט מען מיך לערנען אמאָל ניט געקענט?!"
און האָט זיך פאַרהאַקט, און האָט זיך פאַרשעמט,
אַוועק אָן אַ זייט, זיך געזעצט אַף זיין אָרט
און געדיכט זיך פאַרדרייט אין דער אייגענער באָרד.

לייענט מען, הערט מען, עס פאַלט צו די נאַכט,
איז לייבע ארויס און ס׳איז לייבע אריין,
פון ערגעץ אַ לאָמפ אַהערצו געבראַכט:
— „וואָס זיצט איר אין כוישעך?—און ליכטיק זאָל זיין!"
האָט דער אוילעם צעלאַכט זיך,—„אַי לייבע דער שמיד,
עס איז דאָך נאָך שאַבעס און דו ביסט אַ ייד".
איז לייבע געבליבן פאַרלאָרן און הויך.
האָט דער אוילעם געלאַכט און געלאַכט האָט ער אויך...

די עקסקורסיע איז פֿאַרענדיקט...

„... קינדערלעך פֿריילעכע, פֿון אומעטיקע הייזער,
נאַקעטע און באָרוועסע מיט בלויע-ברוינע פּיאַטעס,
קומט מיט מיר, קינדערלעך, קומט, איך וועל אייך ווייזן,
ווי ס׳לעבן דאָ אין שטעטעלע די הונגעריקע טאַטעס.

מיר וועלן דאָ היינט אויסציילן די הייזער און די הויפֿן,
און וועלכע קראָמען לעבן נאָך און וועלכע מוזן פֿאַלן.
מיר קענען דאָך שוין רעכענען: כיבער-כיסער-קויפֿל
און טיילן קענען אַלע שוין?״—„יע, מיר קענען אַלע?״—

זיינען זיי געוועזן שוין באַם שניידער און באַם שוסטער
(ווייסן דאָס די קינדערלעך און—„אויך מיר אַ מעציע!״).
דערנאָך האָט מען זיך אָפּגעשטעלט: אַ הייזעלע—אַ פּוסטקע,
נאָך איינע, און נאָך איינע—אַף אויסגעדרייטע קניען.

האָט זי געטראַכט אַ ווײַלע דאָ און לאַנג האָט ניט גערעדט.
— „ווייסט איר גאָר וואָס, קינדערלעך,
די עקסקורסיע איז פֿאַרענדיקט!״
ס׳ווילט זיך ניט, אַז קינדער זאָלן קענען אָט דעם טרויער,—
קינדער דאַרפֿן אויסוואַקסן אין ליכטיקע לעגענדן...

?...

וואָס דאַרף איך שאָף און רינדער,
אַז אַ רינד בין איך אליין. — —

— — — — — — — —

קינדער מיינע, קינדער,
שווער מיט אייך צו גיין.

וואָס קען איך און וואָס דאַרף איך
און וואס איז מיין פאַרמאָג?
וווּהין וועט אייך פאַרוואַרפן
דער מאָרגנדיקער טאָג?

עס איז דאָך אייך געגעבן
אַזויפיל אַף דער ערד.
איר וועט נאָך עפשער לעבן
אַף די אוראַלער בערג.

און עפשער וועט גאָר טולע,
און עפשער וועט גאָר קרים,
אופנעמען מיט פולן
אָט די נייע זין...

און איִר וועט ווערן גרעסער
און העכער—דער געמיִט...
און איִר וועט מיך פֿאַרגעסן,
און עפּשער... וועט איִר... ניִט...

שווייגן מיינע קינדער
און מיינען, אַז איִך וויין. — — — —
קינדער מיינע, קינדער,
איך ביִן אַ קינד אַליין...

פֿערטער קאפּיטל

בּלוי און שניי...

גוּט ווען דאָ וואָלט עמעצער געווען,
ער וואָלט בּא איר געוועזן איצט דער שענסטער.
זיִ האָט אין טונקלקייט איִר צימער ניִט דערקענט,
און ס'האָט א ציִ געטאָן זי נעענטער צוּם פֿענצטער...

אָוונט שוין. דער פֿראָסט גייט אוף געדיִכס,
און ס'בּרענט צעקרימט דער איינציִקער לאַמטערן...
איִן צווייטן הייזל צינדט מען אָן אַ ליִכט
און זי פֿונדאַנען קוּקט נאך אַף דיִ שטערן.

— — — — — — — — — — —

קיינער וועט ניט קומען היינט בּאנאַכט,
קיינער וועט ניט אָנקלאפּן איִן פֿענצטער.
זי האָט פֿון זיִך אַליין היינט שטיל געלאַכט
און אוּפֿגעמאַכט דיִ וויִנטערדיִקע פֿענצטער...

בלוי און שניי.
און שווייגנדיק-צעשטראַלט
ליגט דער ווינטער בא איר פענצטערל דערוואַרעמט.
בלוי און שניי. אין צימער איז שוין קאַלט.
און טיף אין איר איז אופגעוואַכט און וואַרעם...

— — — — — — — — — — — —

— „שטיי, בולאנער מיינער, שטיי!
דו וועסט מיר באלד צעברעכן נאָך דעם שליטן“
טרייסלט ער פון זיך אַראָפּ דעם שניי
און פאַרוקט נאָך האָריקער דאָס היטל.

און די לייצעס בינדט ער צו צום פלויט
און פאַרדעקט דעם האַלבן זאַק מיט האָבער.
— „אָט א פראָסט! וואָס איז מיט אייך די פרייד?
איר וועט זיך דאָך פאַרקילן! אַ כוואַראָבע!

מע האָט מיך פון אַרטעל נאָך אייך געשיקט,
עס האָבן זיך די ווייבער דאָרט צענומען!
זיי האָבן זיך אַ גאַנצן טאָג געקריגט,
ווילן זיי, אז איר זאָלט ווידער קומען!“

שטייט אַ באָכער אָנגעגורט אין פעלץ
און דרייט אין האַנט דאָס ווינטערדיקע היטל.

און זי שטייט אוף.
און דורך דער ווייסער קעלט
גיט אַ ברען אַ הונגעריקער ציטער...

ווייסקייט.

אַ ווייסע לעוואָנע, אַ גרויסע, אַ שטומע
האָט פלוצלונג אַ שטיק פון דעם הימל פאַרנומען.

אַ ווײַלע געטראַכט, זיך דערשלעפּט ביזן מיטן
און גיך זיך געלאָזן דעריאָגן דעם שליטן.

אַ וויאָרסט-נאָך-אַ וויאָרסט—און עס שיסן זיך שטערן,
און סאָסנעס אַנטקעגן—פאַרווייעטע בערן...

שליטן, דו שליטן,—אין זילבערנע רויכן,
דיך יאָגט אַ לעוואָנע און קען ניט דערגרייכן.

שליטן, אַי-שליטן, אַי-שליטן, אַי-שליטן,
עס יאָגט זיך די ראַכוועס און דו ביזט אינמיטן.

— — —

— — —

וועל איך דערציילן אַייך א מאַיסע,
וועלכע וועט געשען באַלד.

נאַכט
און שטערן,
קלאָרע ווייסקייט,
קלאָרע ווייסקייט און א וואַלד.

זיצן זיי באצווייט אין שליטן
און דער שליטן—אין געלויף...
יונגע בלוט און יונגער ציטער
האָט דערגרייכט שוין ביזן שלייף...

ווייסע נאַכט—אין פערלמוטער,
ווייסע שטילקייט איבער זיי.
— „אַי, דו באָכער, אַי, דו גוטער,
וואָס זשע זיצסטו שטיל אַזוי?"

— „אַי, דו מיידל",
— „אַי, דו באָכער",
— „באָכער-מיידל-מיידל-מויד".

איז דער פערד אין שניי פאַרקראָכן
און ער גייט שוין שטילערהייט.

זאָל ער גיין זיך!
גנאַכט—אין ליבע,
נאַכט ווערט היינט פֿון היץ צעשפּאַרט.
איז דער שליטן שטיין געבליבן
און דאָס פֿערדל שווייגט און וואַרט.

גוטמאָרגן, וועלט!

אַ וועג—אין שניי, אין בלענד, אין בלוי,
אין שטיקער זון און שטיקער רעגנבויגן.
עס האָט דער שניי היינט אויפֿגעשטראַלט אַזוי,
פֿאַרמאַכן זיך פֿון ווייסקייט אירע אויגן...

עס שמעקט דער פֿראָסט מיט האָניק און מיט ווײַן,
דאָס רויִק-פֿעלד איז אָפּגעדעקט און העלט שוין.
„גוטמאָרגן, וועלט, געגריסט זאָלסטו מיר זיין!"
זי וויקלט זיך נאָך וואַרעמער אין פעלץ איין.

עס שווימט דער הימל דורכזיכטיק און טיף,
דער באָכער פּייפֿט און שווייגט אין זיך פֿאַרלאָרן.
פֿונווייטן זעט זיך שוין דער קאָלעקטיוו
ער שוימט, ער שווימט מיט הייזעלעך און קלאָרקייט...

הערט אונדז אויס!

דער אוילעם האָט פֿאַרקליבן זיך אין פאַלעץ.
דער קאַכלנער קאַמין האָט געברענט.
איז אַ גאָלדענע שטילקייט געפֿאַלן
אף אַלטע פֿאַרויכערטע ווענט,

אַף האַרטע, פֿאַרברענטע געזיכטער,
אַף פֿעטע, פֿאַרפּלאָנטערטע בערד.
ס'האָט דער אוילעם זיך געטוליעט געדיכטער
און געשוויגן פֿאַרטראַכט אַף דער ערד.

האָט איינער געקייט אַ קאַרטאָפֿל,
דער צווייטער—די אייגענע באָרד.
— „זע נאָר,
איר ווערט דאָך אַנשלאָפֿן,
זאָל עמיצער נעמען אַ וואָרט!"

אַ... אַ... און ס'האָט די שטילקייט זיך צעשאָטן
אין פלאָנטער פֿון צענדליקער הענט.
און ס'ביגן און ס'קרימען זיך שאָטנס
אף טונקל-באַלויכטענע ווענט...

— „רויִקער, נאָר ניט געטומלט!
(און דער אוילעם האָט געריִסן זיִך פון דיל)
אַלע ווענלן ווערטער היינט באַקומען!
איינציקוויִז!
איינציִקוויִז".
שטיל.

—„הערט אונדז אויס,—און זאָל אונדז ווערן גריִנגער
רעדט צו אונדז,—און זאָל אונדז ווערן לייכט.
מיִר מאָנען ניט מען זאָל אונדז נאָר באַזיִנגען.
מיר בעטן ניט מען זאָל אונדז מאַכן רייך.

וואָס מיר וויִלן? און וואָס מיִר קענען ווענלן?—
מיר אַרבעטן און האָבן אונדזער ברויט.
נאָר אָפּטמאָל כאַפּט אונדז אָן אַזאַ מין עלנט,
פאַרבענקט מען זיִך נאָך לעבעדיקע רייד.

און פלוצלונג גיִט אַ צי צוריִק איִן שטעטל
און ס'הויבט אָן נאָיען דאָ איִן האַרצן
טיִף...

ווילט זיך עפּעס,
כ'ווייס אַליין ניט,
בעטן:
„בריִדערלעך, אַנטלויפּט פון קאָלעקטיוו".

איז אין מאַכלויקעס אויך פֿאַראַן אַ טאַינעג
און גרינגער ווערט, און ס'טוט ניט אַזוי וויי.
איך האָב זיך, עפּשער, צופּיל שוין צעטאַינעט,
מיילע,
נו,
פֿאַרצייעט!
אָט אַזוי".

— — — — — — — — — —

געשמעקט האָט מיט שניי און מיט שטאָלן.
דער קאַכלנער קאַמין האָט דערברענט.
איז אַ גאָלדענע שטילקייט געפֿאַלן
אַף אַלטע פֿאַרויכערטע ווענט,
אַף שטילע, פֿאַרטראַכטע געזיכטער,
אַף פּעטע, פֿאַרפלאָנטערטע בערד.
איז די שטילקייט געוואָרן געדיכטער
און געבליבן מיט זיי אַף דער ערד.

און זי דערזעט...

דער פֿאַרהאָרעוועטער קרייז איז געזעסן און געהערט
און זי האָט ניט גערעדט, זי האָט נאָר הויך בעקלערט...
אז אָט, אויך זי דערפילט זיך פלוצלונג שוואַך.

און ווען אין ווייסער שטילקייט ליגט אַ ווייסע נאַכט,
פאַרווילט זיך איר אַרוף צום קלויסטער-גלאָק און—באַך!...
מע קלינגט,
מ ע ק ל י נ ג ט!
מ ע ק ל י נ ג ט!!
און מעשענע געשרייען
קייקלען זיך און קלאָגן אין דער הויך.
באַלד וועט זיך אַ שטעטעלע אַ ווייסינקס דאָ דערפרייען,
וויקלען-און-פאַרוויקלען זיך אין רויך.

מע וועט זיך רייסן
פון די הייזער,
פון די שטעטלעך
און אין פלאַם אַריינוואַרפן דעם סקאַרב.
און מען וועט רעטן,
רעטן,
רעטן,
און צום אַלטן שטעטל:—שטאַרב!

פון די זומפן,
פון די גרונטן,
פון די בלאָטעס,
וועט מען אָנפירן דאָ פעטע בערג מיט טאָרף,

און ס'וועט אַ לעבן זיך צעוואַקסן דאָ געראָטן
אין דאַמף... אין רויך...
און כיעס איבער דראָטן
ווי וואַרעם בלוט וועט צושטראָמען צום דאָרף...

— — — — — — — — — — —

און עפּשער נאָר דערפּאַר, ווייל זי האָט הויך גערעדט,
און עפּשער גאָר דערפּאַר, ווייל ס'איז געווען שפּעט,

און ווייל די ווינטער-נאַכט איז אויפגעגאַנגען קלאָר,—
האָט פּלוצלונג זיך דער קרייז אַ שטעל געטאָן פון אָרט!...

און זי האָט זיך פאַרהוסט... זיך אָנגעכאַפּט באַם האַרצן...
און איז געוואָרן רויט און נאָכדעם בלייך-און בלאַסער
און שטילערהייט געבעטן:—„אַ-אַ-ביסל וואַ-סער!"

צוריקוועגס.

צוריקוועגס.
ווינטערדיקע רויכן.
פון שליטן ביז די שטערן הערט זיך:
שטילע שנייען, וואַרעמע און ווייכע
לייגן זיך מיט פרייד אַף יונגע הערצער...

ליִגט די וועג אין קלאָרקייטן פֿאַרשאָטן
און ס׳הילכט דער פֿראָסט אַף דורכזיכטיקע מײלן.
ווילט זיך לאַכן!
איילנדיקער אָטעם
רויכערט זיִך געדיכט אין יונגע מיילער...

—„פֿאָר שוין גיִכער״—
האַלט ער איין די לייצעס.
—„פֿאָר שוין גיכער״—
וויִל ער ניט און רייצט זיִך.

—„עי-דוּ, הער-דוּ, לאַנג וועסטוּ נאָך שטוּמען,
לאַנג וועסטוּ אַזוי נאָך אַף מיִר קוּקן?״
זיִ האָט זיך הויך אַ שטעל געטאָן און—
„נוּ-קאַ!״
און דיִ לייצעס הוּנגעריִק צענוּמען.

האָט דער פֿערד אַ ריס געטאָן און טראָגט זיִך,
האָט די ערד אַ ריִס געטאָן און יאָגט זיִך,
וויִקלט-זיך-און-וואַקלט-זיך, און-וויגט-זיִך
וויקלט-זיִך-און-וואַקלט-זיִך-און—
—וויאָ-אָ!
— — — — — — — — — —

און דאָס שטעטעלע רעדט...

אזוי האָט מען נאָכדעם איִן שטעטל גערעדט,
אזוי האָט מען נאָכדעם דאָס מיידל באַרעדט:

...שטילקייט און בלויקייט און זיי זאלבעגאנד
און היִנטערן פענצטער דער פערד איז געשפּאַנט,
—„קום, זאָגט ער, לאָמיר איִצט פאָרן אין דאָרף,
מיין עמעסע ווייב וועסטו ווערן און—גאָר,
אַז קוק, וואָס דו האָסט פון מיִר, מיידל, צעמאַכט"...

און זיִ האָט זיך היִלכיִק-און-היִלכיִק צעלאַכט.
—„אַ ליִבע צו פיִרן איִז טאַקע קעדאַי,
נאָר מיר, זאָגט זי, וויִלט זיִך זיין, האָפּערדיִק-פריי.
קום, זאָגט זי, מאָרגן צו מיר אַפדערנאַכט".
—„נו?"—פרעג דאָס מיידל דעם באָכער און לאַכט.
—„נו?"—זאָגט דער באָכער און שעמט זיִך און לאַ-אַכט.
—„גיִב מיר אַ וואָך אַף באַטראַכטן די זאַך"
—„נאַ-דיר אַ וואָך אַף באַטראַכטן די זאַך"

דערנאָך פלעגט ער קומען שוין פון קאָלעקטיִוו
אָן כופע, אָן קדושן,—איר האָט אַ באַגריִף?
אָן כופע, אָן קדושן—ס'איִז גוט שוין און רעכט.
אזוי האָט דאָס מיידל איִר לעבן פאַרשוועכט.

אַזוי האָט מען נאָכדעם איִן שטעטל דערציילט
און דאָס האָט מען נאָכדעם איִן שטעטל דערציילט.

פֿינפֿטער קאַפּיטל

אַ בריוו פֿון מאָסקווע.

. . . . , ...

..איִן אָנפֿאַנג קום איך דיר צו לאָזן הערן,
אַז מיִר זיינען גאָט-צו-דאַנקען—רייך.
מיִר כאַפּן נאָך פֿון הימל ניט קיין שטערן,
נאָר מיִר פֿיִלן זיִך מיט אלעמען צוגלייך.
דאַוונען דאַוון איִך דאָ נאָענט אין א מיִניען
און די מיניאָניִם זיינען דאָ פֿאַרפֿולט.
געבענטשט זאָל זיין דער אלטעטשקער קאַליניִן, —
מע זאָגט, אז ער פֿאַרהיִט דאָס אונדזער שול.
האַנדלען האַנדל איִך ניִט ערגער, וויִ אין שטעטל,
און פֿיל שוין ניִט, געלויבט איז ער, קיין נויט.
קום צופֿאָרן, לאָז זיך לאנג ניט בעטן,
האָסטו אויך א זאטן שטיִקל ברויט.

. . . .

א בריוו קיין מאָסקווע.

פ׳ ויחי.

לכבוד... און... נ״י.

עד היום פיל איך זיך נאָך זייער שוואַך,
איך וועל שוין דאָ דערלעבן מיינע יאָרן,
שוין שפעט פאַר מיר צו לעבן אין אַ כרך.
מען טאָר אף קיינעם גאָר ניט בעטן קיין מפלה
און זאָל דאָס זיין דער ערגסטער באָלשעוויק.
אָט ארבעט איך פאַוואָליע אין יעווסקאָלע
און גאָרנישט. ס׳איז נאָך אויך א שטיקל גליק.
איך האָב געמיינט, עס ענדיקט זיך מיין וועלטל,
איך וועל שוין מוזן מיט דער טאָרבע גיין.
און איצט בין איך געוואָרן אַף דער עלטער,
אַ שומר און אַ חבר פון פאַריין...
איך וויים, דו וועסט פון דעם ניט וועלן הערן,
דו וועסט מיך באלד שוין האַלטן פאַר אַ גוי.
די קינדער מיינע זיינען פיאָנערן.
מיינסטו וואָס? און גאָרנישט. אט אַזוי.
נו׳ געגוג. עס קלעקט ניט קיין פאַפיר.
גריס זוגתך, זיי געזונט.

ממני — — —

יע, מען זאָגט, אז דאָרט, אין מאָסקווע, קען מען פראַנק-און-פריי גיין אָנקוקן, ווי לענין ליגט נאָך אלץ אין אוהל ניט גערירט.

זעקסטער קאפּיטל

ווען מען גייט אום אַליין...

קיינער ניט. קיינער ניט. שניי.
נאַכט אין אַ בלוילעכן דרימל.
אַ שאָ שוין און צווייִ, אַז זי גייט
אַליין אונטער זילבערנעם הימל.

קיינער ניט.
קיינער ניט?
אַ—אַ—אַ? — — —
— — — — —

די שטאָט איז מיט מענטשן היינט זאַט,
אַ רעגן פון ליכטיקע פייערן...
זיי גייען פון ברייטן אַרבאַט
און גייען אַרויס אַף טווערסקאַיע.

שלִיטנס און אווטאָ-געלויף,
טאַבונען, טראַמוואַיִשע באַנדעס
קומען זיך פלוצלונג צונויף
און גייען זיך ווידער פאַנאַנדער.

און ס׳הילכט, ווי אַ ווארעמער גרוס
דער אָנקום פון נייע טראַמוואַיען...
גייען זיי ביידע צופוס
אונטער אַ רעגן פון פייערן.

ראָז ווערט דער ווארעמער שניי,
וואַרעם און נאָענט די ראַכוועס...

רופט זיך אָפּ איינער פון זיי:
— „די אונטערשטע שורע,—וואָס מאַכסטו?

לעבסטו נאָך אַלץ אין דעם העק
און לערנסט נאָך יידיש די קינדער?
און זיי וועלן נאָכדעם אַוועק
און אַלץ וועט אַף שטענדיק פאַרשווינדן...“

שטעלט זי אים אָפּ און זי רעדט:
— „אַי, האָסטו ריכטיק באַהאַנדלט!
מע קען דאָך אין ליכטיקע שטעט
די קלייניקע שטעטלעך פאַרוואַנדלען!“

רופט זיך אָפּ איינער פון זיי— —

— — — — — — — —

קיינער ניט.
קיינער ניט.
שניי.
נאַכט—אין אַ בלוילעכן דרימל.
אַ שאָ און צוויי, אַז זי גייט
אַליין אונטער זילבערנעם הימל...

הייזער—אין שניי און אין פראָסט,
געסלעך—פאַרשנייט און פאַרווייעטע.
צו וועמען איר שטילער פאַרדראָס,
איר שטילער בארויקטער ווייטאָק?

צען מאָל, עלף מאָל גערעכט:
מיטן פּאָנים צום דאָרף און צום שטעטל.
נאָר אין ווייסע, פאַרזויבערטע נעכט
קומט מען צו זיך און מען בעט זיך:

טייערע, בלייב דאָ ניט מער,
דו קענסט זיך פאַרליבן אין טרויער.
און ס'ווילט זיך צו פראָסטיקער ערד
צולייגן ווארעם דעם אויער.

ערגעץ הילכן דאָך ליכטיקע שטעט,
און יעטווידער שטיינדעלע שיינט דאָרט...
צו ווען איר שטילער געבעט,
איר שטילע באַרויקטע טאינע?...

זאָל עמעצער קומען אַהער
און העלפן איר שלעפן די לאסטן!
ברידער גרויסשטאָטיקע,—שווער!
איך בין נאָך צו דעם ניט דערוואַקסן.

מיילע, און גוט וועט נאָך זיין.
זי זאָל זיך נאָר פילן געזינטער.
און ס'גייט אוף אַ פּראָסטיקע שיין
און לייגט זיך אַוועק אַפן ווינטער.

ראַט צי סאָוועט.

(פּראָטאָקאָל).

ס'האָט די נאַכט מיט זאווייען געשטיפט,
אַ צוועלפער אַ לאָמפּ האָט געברענט.
אין ענגשאַפט פון הילצערנע ווענט
איז יוגנט היינט וואַך און פאַרטיפט.

מע האָט זיִך אַף דעם שוין געריכט:
ס׳דאַרף זיין דאָ אַ ייִדיִשער ראַט.
נאָר מען ווייסט נאָך ניט דאָ אַקוראַט,
וויִ עסט מען אַזאַ מיִן געריכט.

האָט יעדער געטראַכט און גערעדט,
האָט יעדער גערעדט און געטראכט.
מע וואָלט דאָ אַ מיִטיִנג געמאכט
און דעם אוילעם דערציילט פֿון סאָוועט.

האָט די לערערן נאָכדעם גערעדט,
און געפֿרעגט האָט איר איינער אַ יאַט:
— „ס׳איִז ריכטיִקער—ראַט, ציִ סאָוועט?״
און זיִ האָט געענטפֿערט אים:—„ראַט״.

ס׳האָט די לערערן ריידן געקענט
און אַף ייִדיש די זיִצונג געפֿירט.
דער „צוועלפֿער״ האָט רויִק געברענט.
די נאַכט האָט געוואַכט בּא דער טיִר.

ס׳האָבּן וויִנטן געווייט אַפֿן גאַס
און פֿארגאַנגען איִן שטיִלן געשריי.
—„וויִ זאָגט מען אַף ייִדיִש—נאַקאַז,
לערערקע, נו, ווי אַזוי?״

האָט די לערערן פֿריער... געטראַכט,
האָט די לערערן נאָכדעם... געקלערט.
און יונגען, זיי האָבן געלאַכט:
— „וואָס הערט זיך, געלערנטע, שווער?"

האָבן יונגען צום ערשטן געלאכט,
האָבן יונגען דערנאָכדעם געלאכט,
האָט די לערערן מער ניט געטראַכט,
ס'האָט די לערערן אויך זיך צעלאכט
אין מיטן פֿון שטייגנדער נאַכט.

פֿאָרשטעלונג...

...מע האָט גערעדט, ווי מע רעדט—
און דעם מיטינג פֿאַרענדיקט,
און גוט! און גענוג! און דערלאַנגט דעם ספּעקטאַקל!
פֿאָרהאַנג.
עס ברענען שוין פֿייערלעך-פֿאַקלען
און קינדערלעך שפּילן דאָ אויס אַ לעגענדע:

קומען אָן יונגען אין בלויען געקליידעט,
מיט העק, און מיט האמערס, און קרעפּטיקע לאָמען.

— העי, געסלעך, איר קליינע, איר קרומע, איר לאָמע,
בראָך!—און מיר ברענגען אייך מאַיסעס אין פריידן.

בראָך!—און ס'צעשיטן זיך שטויביקע שטיבער
און קלייניקע געסלעך—צעשטויבט און צעשראָקן.
וואַקסט אויס אַ הויכער, אַ שטיינערנער גיבער,—
אַ הויכע פאַבריק אַף געמויערטע שטאָקן.

אין פונקען, אין פיבער, אין פייער, אין בלענד,
אין פונקען, אין פיבער—די שטיינערנע ווענט.

זינגען די יונגען:
— „פאַרבראָנזעטע הענט,
הייסע פאַרפעכיקטע אַרבל.
גוטמאָרגן, גוט-ברידער! איר האָט ניט דערקענט?
מיר גייען דאָס איצט פון דער אַרבעט.

מיר האָבן דאָ הויכע פאַבריקן צעבויט,
צעשטעלט זיך מיט פרייד בא מאַשינען,
איז געוואָרן שוין הארט אף די דלאניעס די הויט
טאַ-נאַ-נים, טאַ-נאַ-נים, טינאַם!

אין פונקען—אין פיבער—אין פייער די ווענט,
גייען די יונגען און הויבן די הענט,
גייען און הויבן די מוטיקע הענט —
טאַ-נאַ-נים, טאַ-נאַ-נים, טי-נאַם!" — — — —

— — — — — — — — — — —

האָט דער אוילעם זיך פֿאַרקוקט און גיט זיך ניט קיין ריר,
האָט דער אוילעם דעם אָטעם פֿאַרטאיעט.
און זי האָט פֿון ביידל געפֿירט און סופֿלירט
פֿאַרשפּאַרט און געבויגן אין דרייען...

צו...

...פֿון דעם גענוג. און איצטער נאַ-דיר פֿאַקטן.
איך אַרבעט שוין אַליין בא דער מאשין.
דו ווייסט עפּשער, זי רופֿט זיך סעליפֿאַקטער,
אַ לענגלעכע, אַ ליכטיקע, זי שפּינט.

זי שפּינט, זי שפּינט און ס׳שפּילן זיך די שפּינדלעך,
און פֿעדים ציען זיך אין דינינקן געדריי.
רייסט זיך איינע,—גרינגערהייט פֿאַרבינד איך,
און ווידער ציען זיך די פֿעדים-לאַנג אין ריי.

געדענקסט, ווי ס׳פֿלעגט דיין מאמע שטענדיק שפּינען,
די אויגן מיד און בלינדערהייט געבלענדט? —
איז מיין מאשין... זי קען זיך שוין פֿאַרגינען...
אַרבעטן פֿאַר טויזנט פֿלינקע הענט...

אַ ראַכוועס איז אַזאַ אַף איר פֿאַרצויגן,
זי וויגט זיך אום אין פֿלינקער פלאפלעריי.
פֿאַרמאכן זיך אַ ווייליגקע די אויגן —
שמעקט מיר דאָ מיט סאָסנע און מיט מאַי.

און ווידער—רויש, און שפינדל-לויף, און ליכטיק,
און שפינדלעך וויקלען זיך אין לאנגזאמען געוועט.
דו לאכסט פֿון מיר: איך שרייב דיר, ווי אַ דיכטער,—
גענומען דאָס בא איינעם אַ פּאָעט.

ווּעסט צייט האָבן, טאָ וואַרף אריין צוויי ווערטער,
און טאָמער ניט,—כ׳פֿאַרגיב דיר דעם פֿאַראַט.
וואָס טוט זיך, עפּעס, איצטער אַף די ערטער.
גריס די יאטן און זיי אויך אַ יאַט!

פֿון...

איך לייקן ניט. מיר איז נאָך שווער
און ס׳פֿרייט שוין ניט, ווען עלטערע פֿאַראַכטן...
נאָר אָפּטמאָל דאַכט זיך מיר: מיין פיצל ערד
איז אויך אין קאָן פֿון איצטערדיקע שלאכטן.

און ס׳ווערט מיר גרינג. פֿאַרשאָטן דאָ אין שניי,
וואָלט איך מיין פֿרייד דאַן אלעמען פֿאַרטרויען...
דו ווייסט דען, מענטש איינער, ווי ס׳טוט מיר וויי,
ווען שטעטלעך שווייגן נאָך אין שטילן טרויער.

דו ביזט די ערשטע שטעטלדיקע שוואַלב,
דו וועסט אין מיר אַן אָרט זיך שוין געפֿינען.
און עפּעס דאַכט זיך מיר, אַז באלד-און-באַלד
און ס׳וועלן שטעטעלעך זיך שטעלן בא מאשינען.

און איך?—איך ראנגל זיך, איך אַרבעט דאָ און—גוט!
מע זאָגט,—איך האָב זיך דאָ מיט עמעצן פֿאַרפלאָנטערט.
גאָרנישט. ס׳הוסט זיך נאָך. ווי זאָגסטו דאָרטן?—מוט!
און שטענדיק דאכט זיך מיר, אַז מאָרגן דאַרף זיין יאָנטעוו...

יאָ, ס׳איז ראדיאָ בא אונדז שוין דאָ,
און ס׳איז אַ קלוב באַ אונדז שוין אויך פֿאַראַנען.
ווען דו וואָלסט אויסשרייען צו מיר:—אַ-ל-ל-אָ!
וואָלט איך—אַ-ל-ל-אָ! דיר ענטפֿערן פֿונדאַנען...

זיבעטער קאַפּיטל

גייט זי דורך די גאַס.

גייט זי דורך די גאַס,
ווייזט מען מיט די פֿינגער,
גייט זי דורך די גאַס,
הויבט מען אָן צו זינגען:

רעב כאַצקעלעס טעכטער
לאַכ-צי-די-ראַי,
די בייכלעך ווערן העכער,
לאַכ-צי-די-ראַי,
באַ איינער אָט אַזוי —
לאַכ-צי-די-ראַי,
באַ דער צווייטער אָט אַזוי —
לאַכ-צי-די-ראַי.

מע רעדט. זאָל מען ריידן!
כ'וויי, וואָס מען רעדט.
— שוין איינמאָל א מיידל,
— אַנטליי איר אַ בעט.

— אוןווינדעלעך האָט איר?
— אַי, לאָזט מיך צו-רו!
— און ווער איז דער פֿאָטער? —
— ניט איך און ניט דו...
— טאַקע?—געוויס, נו!
— אַי-אַי, מיטאַמאָל
קען זיין נאָך אַ בריס
באַ רעב קאָמסאָמאָל.

נו?

די קאָנפֿערענץ האט אין קרייז-שטאָט דריי טעג נאָר געדויערט,
און זי האָט פֿאַרבראַכט דאָרטן אַכט.
פֿאַרנאַכט, ווען אין שניי האָט דאָס שטעטל געטרויערט,
האָט אַ דאָרפֿישע פֿור זי געבראַכט.

זי איז געלעגן אין פּעלצן. אַ שטילע, א בלייכע,
אַליין פֿון דעם שליטן אַרויס,
ביזן גאַנעק דערגאַנגען, זיך מאָדנע צעשמייכלט,
ניט געקענט שוין דערגיין ביזן הויז.

האָט דער פויער צעשראָקן געחאָרפּן די לייצעס,
אַף די הענט זי גענומען פון שניי.
און זי האָט פאַרוואָרפן די הענט אַף זיין פלייצע
און הענגען געבליבן אזוי...

מינוטן.

און 7 אינאָוונט, דעם 8-טן אין מאַרט,
איז אן אוילעם געגאַנגען צום מאָסקווער ראַט,

איז אַן אוילעם געגאַנגען, געקומען און—שטייט.
און פאַקלען-און פאָנען-און פלאַטער-און פרייד.

און פון מאָסקווער ראט, פון דעם העכסטן באלקאָן
האָבן רעדנער גערעדט אונטער שוץ פון א פאָן.

האָט א רעדנער גערעדט און פאַרהויבן די האַנט
און דעם אוילעם באגריסט מיט דעם יאָנטעוו אין לאַנד.

און ער--לונאַטשאַרסקי—דער בילדונג-נאַרקאָם,
האָט ווערטער געוואָרפן אין הילכיקן שטראָם,

האָט ווערטער געוואָרפן, געלויבט און געמאָנט
גיין אַפן דריסן און וויכטיקן פראָנט.

און —„פון דערפל פון קלענסטן—ביזן קלענסטן אולוס
אייך, לערער-אַרמייער,—אַ דאַנק און אַ גרוס"!

און פאַקלען-און פאָנען-און פלאַטער-און פרייד.
שטייען האַמוינים אין יאָנטעוו געקליידט,

שטייען האַמוינים און ענטפערן:—„גוט"!
10 אַזייגער מיט 20 מינוט. — — — — — — —

— — — — — — — — — — —

10 אַזייגער מיט צוואַנציק מינוט
האָט פון האַלדז בא איר פלוצלונג א שפאַר געטאָן בלוט,

און די ליפן פאַרדעקט מיט אַ ראָזלעכן שוים...
איז דער אַלטינקער פעלדשער געקומען צוגיין.

„מע דאַרף—זאָגט ער—ברענגען אַ דאָקטער פון קרייז,
דערווייל זאָל זי שלינגען צו שטיקלעך אייז — —

און גיכער דעם דאָקטער!—וועט זיין, עפשער גוט".
13 אַזייגער מיט 20 מינוט.

— — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — —

13 אַזייגער מיט 20 מינוט,
דאָס גאַנצענע שטעטעלע אויף איז.
רו זיך אויס, לערערן, ס'איז דיר ניט גוט,
רו זיך אויס, לערערן, ס'וועט דיר זיין גוט.

הונדערט מיט צוואַנציק דער דייפּעק.

— — — — — — — — — —

אין פונקען...
אין פיבער...
אין פייער... די ווענט.
קומען אָן יונגען.
פאַרבראַנזעטע הענט...
הייסע, פאַרפעכיקטע אַרבל...
— וואָס ליגט איר?
— וואָס שווייגט איר?
— איר האָט ניט דערקענט?
— מיר גייען דאָס איצט פון דער אַרבעט.
— מיר האָבן דאָ הויכע פאַבריקן...
עס בלענדט ! ! — — —
וויגן זיך,
וויגן זיך,
וויגן זיך ווענט.
האָט זי פאַרוואָרפן אין ווייטאַק די הענט.
הייסע, אָראַנזשעווע פאַרבן...

— — — — — — — — —

— — — — — — — — — — —

13 אזייגער מיט 30 מינוט.
13 אַזייגער מיט 40 מינוט.
אַ שטעטל אין ווייסער בעהאָלע.
רו זיך אויס, לערערן, ס'איז דיר ניט גוט,
רו זיך אויס, לערערן, ס'וועט דיר זיין גוט.

די נאַ-אַכט וועט היינט דו-ו-רכגיין בע-שאָ-אָ-אָ-לעם.

Да-а-а...

אַפּאָנים, אַז דעם דאָקטער האָט מען שפּעט צו איר געבראַכט:
ער האָט געבייזערט זיך און גאָרנישט ניט פאַרשריבן...
כאַוויירים זיינען אומעטיק פאַרבליבן
און אָפּגעזעסן שטיל אַ גאַנצע נאַכט.

און זי האָט ניט געוואָרפן זיך און ניט פאַרדעקט די ווייסלעך,
ווי ס'וואָלט מיט איר קיין זאַך גאָר ניט געשען.
דערנאָך—איז זי געלעגן אַזאַ ווייסע
און ס'האָבן ליכט צוקאפּנס ניט געברענט...

אַפֿן מאַרק.

דער בעסאַלמען צו דעם שטעטל נאָך געהערט.
האָבן די שאַמאָסים זיך פֿאַרקלערט.

„מע דאַרף איר, זאָגט מען, לייגן הינטער פּלויט
און דעם קייווער גראָבן אינדערבּרייט.

מיט די פֿיס—אין קלויסטער! מיטן קאָפּ—אין דר'ערד!
נים פֿאַר איר דאָ אָנגעגרייט די ערד!"

און אַ קרעמער האָט געבעטן זיך אין שרעק:
—„גייט און הויבט זיך אָן מיט אַ יעווסעק".

האָט דער גאַבּע אים דאַן אָפּגעענטפֿערט:„—פֿערד!
וואָס מיינסטו, אַז מיר זשאַלעווען „זיי" ערד?..."

און מען האָט צעלאַכט זיך אין די בּערד...

דער שוימער.

געבראכט האָט ער און אָנגעצונדן ליכט,
(און ליכט, וואָס ווייסן זיי—מען צינדט זיי און זיי פינקלען...)
פאַרדעקט האָט ער די בלייכקייט פון געזיכט
און שטילערהייט פאַרוקט זיך אין אַ ווינקל.

ס׳איז שטיל געווען.
די ליכט האָבן געברענט
און שטיל געטריפּט מיט גינגאָלדענע טראָפּנס.
און ער האָט זיי אין שווייגעניש דערזען:
זיי ברענען גאָר באַם באַרמענען צוקאָפּנס...

און ער איז גאָר קיין שוימער ניט געווען,
און זי האָט אים גאָר קיינמאָל ניט באַליידיקט.
די ליכט האָבן שוין ביסלעכווייז דערברענט,
און ס׳איז די שול נאָך אַלץ געשטאַנען ליידיק...

איז ער צום אָמעד צוגעגאַנגען בלייך,—
די ווייסע ליכט דערברענען שוין אין פייער.
געזאָגט האָט ער דעם קאַדעש אינדערהויך
און איז דערנאָך אַוועק צו דער לעוואַיע.

גאָרנישט.

גאָרנישט. אַ לעוואַיע. וואָס איז דאָ געשען?
אַ מענטש איז היינט געשטאָרבן. געווען-און-ניט-געווען.

דרייצן-פֿערצן קאָמיוגיסטן האָבן זיך פֿאַרטראַכט...
פֿירונפֿערציק פּיאָנערן האַלטן דאָ די וואַך.

האָט מען צוגעמאַכט די טירן און פֿון שטוב ארויס.
גייען אַלע נאָך דער מיטע, שווייגן קליין און גרויס.

האָט ווער „צדק" אויסגעשריען און געוואָרן שטיל...
רויק-רויק, זאָל זיין רויק! אַלטער קלעזמער, שפּיל!...

רויק-רויק, זאָל זיין רויק! הויבט די מיטע הויך —
— — — — — — — — — — —

...און לייבע דער שמיד, אָט דער האָריקער בער,
האָט די מיטע פּאַוואָליע געשטעלט אַף דער ערד.
איז געבליבן געבויגן. אַ זאָג געטאָן: „ניין!"
און שטיל אף אַ קינדערשן קאָל זיך צעוויינט...

— — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — —

און ווען עס האָט דער באָכער איינגעשפּאַנט דעם שליטן,—
האָט מען שוין געטראָגן שטילערהייט די מיטע.

און ווען ער האָט צעיאָגט זיך—פלינקע פייל פון בויגן,—
האָט מען איר מיט שערבלעך צוגעדעקט די אויגן...

און ווען ער איז אין שטעטל געקומען אָן אַן אָטעם,—
האָט מען שוין דאָס מיידל מיט פרישן זאַמד פאַרשאָטן.

אַכטער קאפּיטל

МЫ—МОЛОДАЯ ГВАРДИЯ...

לופּטיִקע היִמלען, צעוויִקלטע, קלאָרע,
לופּטיִקע, קלאָרע—אין הארבסטיִקן אומעט.
סקריִפּעט דער וואגן אין לאַנגזאַמען פאָרן,
ווען וועט זי אָנקומען? ווען וועט זי קומען?

שווער ווערט דעם זאמדיִקן לאַנגווייל פאַרטראָגן, —
וויאָרסטן-און וויאָרסטן און וויאָרסטן און—ווידער...
זי טוט זיך אַ הויב און אַ וואלגער איִן וואָגן
און טוליעט צונויף איִרע דארשטיקע גלידער...

קען זי ניִט ליִגן אַ שטיִלע און וואַרטן.
— „לאָז!” און זי גיִט זיִך אַ ריס פון דעם וואָגן.
— „העי, באַלעגאָלע! און פרוּוו מיך דעריאָגן!”
און ס'טאנצט שוין די זון אף איִר לעדערנעם גאַרטל.

געדענקט, אַז דער געזונט...

ס׳איז קיינער ניט אַרויס דעם נייעם גאַסט אַנטקעגן
און קיינער האָט מיט ווערטער ניט דערפֿרייט.
זי איז בא זיך אין צימערל געלעגן
און שטיל געקוקט, ווי אַווגוסט-זון פֿאַרגייט.

באַלד זיינען געקומען די קוסטארן
און האָבן זיך דאָ רונד-אַרום צעשטעלט.
— „און כאַווערטע...
—און זאָל אייך גאָר ניט אַרן,
און מיר וועלן פֿאַריכטן דאָ, וואָס ס׳פֿעלט...

און איר געדענקט, אז דער געזונט איז טייער,
הערט איר, וואָס מיר בעטן אייך, טאָ זעט..."
דערנאָך האָט מען דאָ אָנגעצונדן פֿייער
און מען האָט זיך שמייכלענדיק צעזעצט.

גייט זי דורך די גאַס.

גייט זי דורך די גאַס,
שעמט מען זיך צוריידן,
ווער עס האָט געשפּאַסט,
שפּאַסט ניט פון דער מיידל...

— גאָט זאָל לאַנגע יאָר
שענקען כאָטש דער צווייטער.

— גוט-מאָרגן!—אַ גוט-יאָר!
— וואָס מאַכט מען און ווי גייט עס?

— גוט-מאָרגן!—אַ גוט-יאָר!
מע דערזעט זי און מען פּרייט זיך...

פּעוורואל—נאָיאַבר 1927.

ІЗІ ХАРЫК
МІТ ЛАЙБ
УН ЛЭБН

פרייז 80 קאפ.